

ORDFRONT

Cirkelunderlag *Lyckliga slut*

Studieplan tas fram med cirkelledaren i samråd med representant från ett studieförbund lokalt. Dessa får själva utforma cirkeln, gärna i samråd med deltagarna. Materialet nedan och förslaget på studieplan är endast till som vägledning.

Studieplan:

Syftet med studiecirkeln är att fördjupa deltagarnas kunskap om mäns våld mot kvinnor. Detta ska ske genom att diskutera vilka processer som gör att kvinnan stannar i en destruktiv relation samt varför hon går, genom att diskutera vilka maktstrukturer som ligger bakom våldet, varför det är så få som vågar tala om vardagsvåldet och vems ansvar det är att hindra våldet.

Diskussionerna tar avstamp i antologin *Lyckliga slut. Sjutton berättelser om vardagsvåldet* (red. Susanna Alakoski).

Målet med studiecirkeln är att deltagarna efter avslutad cirkel ska ha fått ökad kunskap kring ovanstående. Förhoppningen är att deltagarna ska få lättare att tala om problematiken samt en vilja att arbeta vidare med frågan genom ytterligare cirkelverksamhet eller påverkansarbete.

Ett förslag på upplägg är 4 träffar om 90 minuter (2 studietimmar) samt en avslutande träff om 45 minuter (1 studietimme). Den avslutande träffen får gärna kombineras med kulturevenemang/program, gärna i form av föreläsning av en av bokens författare om möjligt.

Studiematerial:

Lyckliga slut. Sjutton berättelser om vardagsvåldet, kompletterat med utdrag ur en rad andra böcker och artiklar. De senare tas fram av cirkelledaren.

Träff 1

Att tala om mäns våld mot kvinnor

Till denna träff bör cirkeldeltagarna ha läst bokens förord samt ett par av texterna, gärna Carin Holmbergs och Viveka Enanders kapitel "Reflexioner kring motståndets dubbelhet, offrets existens och upprottets politiska implikationer", s. 63 ff.

Susanna Alakoski beskriver i förordet till *Lyckliga slut* att hon i sitt liv endast träffat två kvinnor som aldrig blivit utsatta för våld eller hot om våld av en man, samt bara en kvinna som aldrig mött oönskade sexuella inviter/påhopp/trakasserier. Hon frågade hundratals kvinnor om de hade en historia att bidra med till *Lyckliga slut* och nästan alla hade något att berätta. Men väldigt få vågade.

Att diskutera:

Stämmer Alakoskis bild med din egen?

Vad vet vi själva om våld i vår närhet?

Vågar vi fråga? Om inte – varför?

Vågar vi berätta? Om inte – varför?

Varför är våldet så skamligt? Vem vill vi skydda? Vad leder tystnaden till?

Vilka eventuella vinster finns med att kvinnor faktiskt delger sina upplevelser? Kan talet om våldet till exempel bli en maktfaktor, något som avskräcker män från att slå?

Vilken funktion, för den enskilda och för samhället, har berättelserna i *Lyckliga slut*?

Varför talar inte männen om våldet?

Vilket samhällsklimat krävs för att vi (både män och kvinnor) ska våga prata mer öppet om våld? Vad krävs för att män som slagit ska våga delge sina erfarenheter?

Hur kan vi få till stånd ett samtal inte bara om, utan med förövarna?

Betraktar vi våld i alla relationer på samma sätt? Talar vi på olika vis om misshandel i missbruksförhållanden, förhållanden mellan personer av annat etniskt ursprung eller samkönade relationer. Betraktar vi misshandel av äldre och yngre kvinnor olika? Om ja – hur, varför?

Hemuppgift:

Vad vet vi om mäns våld mot kvinnor utifrån statistik från BRÅ, utifrån erfarenheter från kvinnojourer, utifrån mediebilderna av mäns våld mot kvinnor? Tag fram statistik och sök efter artiklar och notiser.

Förslag på kompletterande läsning:

Våld mot kvinnor. En kartläggning, BRÅ (2002)

Lundgren, Eva, Heimer, Gun, Westerstrand, Jenny & Kalliokoski, Ann-Marie, *Slagen Dam*.

Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – En omfattningsundersökning, Umeå,

Brottsoffermyndigheten, 2001.

Samelius, C. (2007). *Abused women: Health, somatization and posttraumatic stress*.

Linköpings Universitet. (Kan laddas ner från deras hemsida)

Träff 2

Strukturen bakom våldet

Varför är våld? Vem hamnar i en destruktiv relation? Varför stannar hon? Varför går hon?

Att följa upp från föregående träff:

I media beskrivs ofta mäns våld mot kvinnor i termer av offer och förövare. Och här möter vi sällan några ”lyckliga slut”, snarare dyster statistik, nedlagda rättsfall, våld och död. Finns det några faror med detta? Saknar vi berättelser om kvinnor som bett om och fått hjälp, kvinnor som lämnat destruktiva förhållanden, kvinnor som är starka och handlingskraftiga som ändå utsätts för våld och övergrepp?

Hur ser medierapporteringen ut?

Vilken statistik har ni funnit? Hur är den statistiken framtagen? Vilka grupper av kvinnor tror ni den fångar? Vilka inte?

Varför är egentligen mäns våld mot kvinnor? Regelrätt misshandel vid upprepade tillfällen, psykologisk terror, en örfil? Berättelserna i boken ger många olika svar. Sammanfattat kan de beskrivas som maktutövning genom olika typer av destruktiva beteenden.

Diskutera:

Vad är våld? Hur yttrar sig mäns våld mot kvinnor? Var går gränsen mellan relationsproblem och destruktivt maktutövande?

Jämför ett par av texterna, exempelvis Susanna Alakoskis, Maria Küchens och Karin Nygårds. Vilka skillnader finns? Vilka likheter?

I många av berättelserna beskriver författarna att den man som utsatte dem för misshandeln samtidigt på många sätt var den finaste, mest attraktiva, mest uppmärksamma och kärleksfulla person de träffat. Diskutera detta utifrån begreppet ”traumatisk bindning”, där starka känslomässiga band uppstår mellan offer och förövare.

Vilka känslor är det som binder kvinnan vid mannen? Kärlek, rädsla, hat, medlidande, hopp om förändring, skuld, hänsyn till andra närstående?

Normaliseringsprocessen är det begrepp som används för att beskriva hur den fysiskt, psykiskt eller sexuellt misshandlade parten i en relation vänjer sig vid en allt mer destruktiv situation. Hur yttrar sig detta i berättelserna i *Lyckliga slut*?

Holmberg/Enander beskriver i sitt kapitel hur de misshandlade kvinnor de talar med alla utövar någon form av motstånd mot mannen. Hur yttrar sig motståndet i bokens övriga berättelser? Är det framgångsrikt? Finns det risker med motståndet?

På vilket sätt kan mäns våld mot kvinnor ses som en del i ett än mer utbredd strukturellt förtryck av kvinnor? Bör vi tolka våldet som framför allt en extrem effekt av den könsmaktsordning som råder i samhället eller finns det andra förklaringsmodeller som kan bidra till förståelse och förändring? Vad får det för konsekvenser vilka förklaringsmodeller man använder? Måste våldet tolkas ur ett feministiskt perspektiv?

Känner du igen dig i Holmberg/Enanders tal om ”det klivna medvetandet” (s. 72 ff.)? Om ja – varför är det så svårt att få ihop ideologi och praktik?

Förslag på kompletterande läsning:

Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser av Carin Holmberg och Viveka Enander. Kabusa 2005

Våldets normaliseringsprocess av Eva Lundgren. ROKS 2004

Träff 3

Sexuellt våld

Följ upp:

Varför går hon? Finns det några faktorer som är centrala för ”lyckliga slut”?

Flera av texterna i *Lyckliga slut* beskriver sexuellt våld och sexuella övergrepp. Se exempelvis Susanna Alakoskis, Unni Drougges, Kristina Hultmans och Maria Küchens text. På vilket sätt skiljer sig detta från övrigt våld? Finns det en skillnad?

Att diskutera:

Vad är sexuellt våld?

Vad är en våldtäkt?

Vem är våldtäktsman?

Vad finns det för likheter och skillnader mellan att bli utsatt för ett sexuellt övergrepp av:

- en okänd person?
- en bekant?
- en vän?
- en partner?

Är sexuellt våld värre och mer förknippat med skam och skuld hos offret än annat våld? Om ja – varför?

Det hävdas ofta att det är en väldigt liten del av alla anmälda våldtäkter som leder till fällande dom. Är det så? Varför? Hur påverkar det kvinnors benägenhet att anmäla våldtäkt?

Hur påverkas kvinnor av rädslan för övergrepp i det offentliga rummet eller privat?

Hemuppgift:

Hur ser lagstiftningen kring sexuellt våld ut i Sverige och i andra länder? När kriminaliserades våldtäkt inom äktenskapet i exempelvis Tyskland? Hur ser egentligen statistiken kring anmälda brott och fällande dom ut?

Förslag på kompletterande läsning:

"Jag kallade det aldrig för våldtäkt". Att möta våldtagna kvinnor av Josefin Grände. ROKS 2003

Våldtagen. Men jag är fan inget offer av Caroline Malmberg och Christel Dopping. Bokförlaget DN 2007

Träff 4

Vems är ansvaret?

Följ upp:

Diskutera statistik och lagstiftning kring våldtäkt. Diskutera den skam och skuld som fortfarande finns kopplad till våldtäkt.

Under träff 1 diskuterade vi om och hur vi talar om vardagsvåldet. Men om vi vågar fråga och vet vad som sker med en människa i vår närhet, vad kan vi då göra? Enligt Holmberg/Enander är "de signifikanta andra" sällan avgörande för kvinnans beslut att bryta upp. Men har inte utomstående ändå ett ansvar då kvinnor utsätts för våld? Hos vem eller vilka vilar då det ansvaret?

Diskutera:

Vilken roll har "de signifikanta andra"?

Vad kan en utomstående göra?

Vems är ansvaret? Staten ska garantera medborgarnas säkerhet. Hur görs det? Görs det tillräckligt?

Hur omhändertas kvinnor som utsatts för våld? Vem gör det och vem betalar?

Hur förebygger vi destruktiva relationer och mäns våld mot kvinnor?

Hur kan du själv påverka politiker och allmänhet?

Har män ett särskilt ansvar att agera och att ta ställning mot våldet?

Uppsamling och sammanfattning. Vad har vi lärt oss? Hur går vi vidare?

Detta cirkelmaterial är framtaget av Ordfront förlag. Materialet får användas kostnadsfritt och i samarbete med valfritt studieförbund.

För kontakt med bokens författare, kontakta Ordfront förlag på caroline.matsson@ordfront.se eller telefon 08-462 44 71